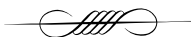

ENGI JÓZSEF

Megemlékezés II. Rákóczi Ferenc és bujdosó társai hamvainak hazaszállításáról

A Rákóczi-szabadságharc kitörésének 300. évfordulója alkalmából rendezett megemlékezésekről, valamint II. Rákóczi Ferenc és bujdosó társainak újratemetéséről terjedelmes anyag áll rendelkezésre. Ebben az anyagban természetesen nem lehetett minden olyan részletre kitérni, aminek első-sorban helyi jelentősége volt. Ilyen például az is, hogy a hamvak hazaszállításának tényén kívül a szállítás részleteiről szinte szó sem esett, pedig jelentős vasúti esemény volt, éppen úgy, mint az, hogy az érintett városokban és kisebb településeken nagy ünnepséget rendeztek. A szegedi előkészületekről és az ünnepség helyi és országos eseményeiről a Szegedi Napló folyamatosan beszámolt.¹

A hamvak hazaszállítását I. Ferenc József osztrák császár, magyar és cseh király Tisza István miniszterelnökhöz 1904. április 18-án intézett alábbi leirata előzte meg:

„A magyar történelem kiváló alakjai közül egyedül II. Rákóczi Ferenc hamvai nyugszanak idegen földön, s a hamvak hazaszállítása a nemzetnek ismételten kifejezett közóhaját képezi. Hála legyen érte az isteni gondviselésnek: azok az ellentétek és félreértések, amelyek súlyosan nehezédtek elődeinkre hosszú századokon át, ma már egy végképp letűnt korszak történelmi emlékeit képezik. Király és nemzet kölcsönös bizalma és az alkotmány visszaállított békés uralma megteremtették a trón és a nemzet között a sikerült egyesült munkásság alapfeltételét képező összhangot. Keserűség nélkül gondolhatunk tehát vissza mindannyian a mögöttünk álló borús korszakra s király és nemzet egyesült kegyelete keresheti fel mindazok emlékezetét, kiknek vezető szerep jutott a letűnt küzdelemben. Ennélfogva utasítom, hogy II. Rákóczi Ferenc hamvai hazaszállításának kérdésével foglalkozzék és erre vonatkozó javaslatait elváróm.”²

ILYEN ÉS HASONLÓ KOCSIKBAN UTAZTAK KASSÁRA AZ EMLÉKVONAT UTASAI (A KÉP ILLUSZTRÁCIÓ)

Ezt az örömteli hírt követően megkezdődtek az előkészületek, lázban égett az egész ország. Bizottság utazott Konstantinápolyba a hamvak hazahozatalának előkészítése céljából. A Magyar Királyi Államvasutak igazgatósága 1905. október 4-én Orsovára küldte Stelczel Frigyes szegedi üzletvezetőt, hogy Romy Béla miniszteri tanácsossal tegye meg az előkészületeket a hamvak szertartásos átvételére a román vasutaktól. (Másnap Stelczel Frigyes értesítette Szeged polgármesterét, hogy Romy Béla csak 10-én érkezik Orsovára, ezért visszautazik Szegedre.)

Október 4-én már ismert volt a város ünnepi programja.³ Lázár György dr. polgármester azt szerette volna, hogy a koporsókat szállító vasúti kocsit a közúti vasút (lóvasút) vágányán vontassák be a Széchenyi térre. Ez azért nem volt kivitelezhető, mert a háromtengelyű díszkocsi a közúti vasút íves pályarészein nem közlekedhetett. Október 5-én a kormány úgy akarta módosítani a szegedi programot, hogy a szent hamvakat szállító vonat egész éjjel Szegeden maradjon. (Az eredeti terv szerint a vonat 27-én 19.50 órától éjfél előttiig tartózkodott volna Szegeden.) Ezekben a napokban Kiskunfélegyháza, Kecskemét, Nagykőrös és Cegléd városok panaszt tettek a kormánynál azért, mert a szent hamvakat szállító vonat náluk csak „átsuhan”, holott ők is áldozni akarnak a bujdosók kegyeletos emlékének. A Szeged környéki hatóságok pedig folyamatosan jelezték, hogy részt kívánnak venni a szegedi ünnepen. Október 12-én 11 órakor Lázár György dr. polgármester, Stelczel Frigyes államvasúti üzletvezető és Rainer József főkapitány helyszíni szemlét tartott Szeged állomáson. Megállapították, hogy az állomás területén 12 ezer ember fér el. Abban is megállapodtak, hogy mielőtt a vonat az állomásra érkezik, lezárják a pályaudvar előtti 600 m²-nyi területet és egyszerre csak kétszáz embert engednek a koporsókat szállító kocsikhoz. Az üzemi terv szerint a fejedelem

vonata a harmadik vágányra fog érkezni, és ameddig a vonat itt tartózkodik, a Szegedre érkező vonatokat a környező állomásokon várakoztatják. A hamvakat szállító vonat megérkezésekor a hatóság és a hivatalos mennek ki a pályaudvarra, a közönség pedig a jobboldali kényelmes följárón mehet a vonathoz. (Ez a följáró – kocsitűt – a mai Szeged állomás üzemi épületeihez vezető lépcsővonalában volt, a vasúti raktárhoz és a posta raktárához vezetett. Ma ez a följáró a Borbás utca felől van.) A pályaudvar és az előtte levő tér földízítéséről, valamint az egész állomás impozáns kivilágításáról a MÁV üzletvezetőségnek kellett gondoskodni. Október 15-én véglegesítették a Rákóczi-ünnep szegedi programját, ami 16-án a Szegedi Naplóban is megjelent: (részletek)

„I. Október 26-án Lázár György dr. polgármester és Becsey Károly dr. orsz. képviselő Orsovára utaznak. Ugyanezen este a városi színházban a nép számára ingyenes díszelőadást tartanak.

II. Október 27-én a város ünnepi díszét ölt s a tetemek Orsován leendő átvételének órájában a város összes harangjai megluzatnak és egy órán át szólnak.

III. Ugyanezen délelőtt 10 órakor a belvárosi templomban, úgy alkalmas időben a többi felekezeti templomban ünnepi rekviem tartatik.

IV. Déli 11 órától este 9 óráig a pártok, testületek, egyletek a nagy nap emlékére ünnepségeket rendeznek.

V. Este 7 órától a városi színházban ünnepi ingyenes előadás a nép számára. (II. Rákóczi Ferenc fogsága.)

VI. Este 9 és fél órakor a város kivilágítatik.

VII. Esti 9 és fél órakor a belvárosi templomban ünnepi Te Deum tartatik.

VIII. Esti 10 órakor a templomból az egész közönség a Boldogasszony sugárúton égő fáklyák között a Szeged-pályaudvarra vonul és

ott a pályatesten a felvételi épület (állomásépület) hosszvonalában sorakozva a tetemetek hozó vonatot bevárja. A menet élén az egyesített zenekarok haladnak s Rákóczi-korabeli indulókat játszanak.

IX. A vonat pontban 11 órakor tarackdörgés, a város összes harangjainak zúgása és a Himnusz hangjai között megérkezik. A közönség a vonatot imára térdelve fogadja.

X. Az egyesített dalárdák Rákóczi-korabeli dalt énekelnek. Ezután Várady Árpád püspök a dicső tetemetek egyházi szertartás szerint beszenteli. A város polgármestere ünnepi beszéd kíséretében a tetemetek a város nevében megkoszorúzza. Ezután a törvényhatóságok, községek, a testületek, egyletek helyezik el koszorúikat.

XI. Amennyiben az idő megengedi, a pályatestre fel nem férő közönség a dicső tetemek előtt elvonul. A tetemek mellett 48-as honvédek s a Rákóczi-egylet tagjai állnak díszőrséget.

XII. Éjjeli egy órakor a vonat a Rákóczi-induló hangjai, tarackdörgés és a harangok zúgása között a pályaudvarról kivonul.

XIII. Szeged határában alkalmas őrházaknál a tanyavilág népe őrtüzek és fáklyák mellett várja a vonatot és azt imára térdelve fogadja.

XIV. A város két küldöttje a szent tetemetek Budapestre kíséri és az ott tartandó ünnepségen vesz részt.”

A város vezetői október 17-én tartott rendkívüli ülésen arról intézkedtek, hogy Rákóczi koporsója mellett katonaság is álljon díszőrséget és az állomásra kivonuló hatalmas emberáradat előtt 500 magyarruhás ember haladjon fáklyával.

A miniszterelnök október 18-án elrendelte, hogy az állomás peronjára csak jeggyel szabad kilépni, ezért a hatóság kénytelen volt sürgősen jegyekről gondoskodni. A tanács tizenegyezer jegyet nyomtatott. (A hölgyeknek nem adta ki jegyet egyszerűen abból az udvariassági okból, hogy az éjjeli tolongásba ne legyenek kényelmetlenségnek kitéve.)

Szemtanú

1906. október 20-án az országgyűlés külön törvénnyel (XX. tc.) eltörölte a megbélyegző 1715. XLIX. törvényt és kimondta, hogy „II. Rákóczi Ferenc és bujdosó társainak tetemei hazaszállítatván, országos küldöttség által ünnepélyesen a kassai székesegyházban, Thököly Imre tetemei pedig a késmárki ágostai hitvallású evangélikus egyház templomában tétessenek örök nyugalomra.” Arról is rendelkezett a törvény, hogy „II. Rákóczi Ferenc és bujdosó társai emlékének megörökítésére felállítandó emlékmű és a hazaszállítás költségeire ötszázötvenezer korona ajánlatik meg”. Kormányrendelet döntött arról is, hogy a bujdosók hamvait hazaszállító vonatot udvari vonatként kell közlekedtetni. (Mai

203522/906. Cma.

Menetjegyek kiszolgáltatása a Rákóczi-ünnepély alkalmából Kassára utazók számára.

A f. hó 29-én Kassán tartandó Rákóczi-ünnepély alkalmából várható nagyobb utasforgalom könnyebb lebonyolítása céljából f. évi október hó 27. és 28. nap folyamán, valamint 29-én a reggeli órákban Kassára érkező vonatokkal utazók számára — a Kassáról vis-

szautazásra szóló rendesárú jegyeket is már az oda-utazás alkalmával kell kiadni és pedig úgy helyi forgalmunkban, mint a kassa—oderbergi vasuton át utazásra is.

Ugyanez áll a kezelésünkben levő h. é. vasutak azon állomásait illetően is, melyek Kassára szóló közvetlen jegyekkel el vannak látva.

E célból azon utasoknak, kik ezen ünnepélyre Kassára és onnan vissza utaznak, a menet alkalmával a használt vonatnemnek és kocsiosztálynak megfelelő két rendesárú menetjegyet kell kiszolgáltatni, melyek egyike a menetre, a másik pedig a jövőre érvényes, megjegyezvén, hogy a jövőre érvényes jegyet — a kelet bélyegzővel való szabályszerű lebélyegzésen kívül — megkülönböztetés céljából a jegy előoldalán a nedves állomásbélyegzővel is le kell bélyegezni.

A jegyvizsgáló közegek különösen utasítandók, hogy ez utóbbi jegyeket a menet alkalmával át ne lyukasszák; Kassa állomáson pedig a jegyek elszedése alkalmával ez utóbbi említett jegyekre, a jegyeket elszedő személyzet fordítson különös gondot, nehogy ezen, a visszautazásra még érvényes jegyek az utasoktól elszedessenek.

Ez utóbbi jegyek a visszautazásra f. évi október hó 29-étől 3 napig érvényesek. Mindezen jegyek különvonalra is érvényesek; a különvonatú díjszabályszerű minimális illeték kiszámításánál azonban természetesen csakis azon utazásra szóló menetjegy ára vehető figyelembe, a mely utazás külön vonattal történik.

E menettérti jegyek váltására az utazó közönséget az állomásokon kifüggesztendő kéziratú hirdetések útján kell felhívni.

EZZEL A RENDELETTTEL CSAK A KASSAI VASUTÁLLOMÁS JEGYPÉNZTÁRAINÁL JELENTKEZŐ TÖMEGES UTASFORGALMAT SZERETTÉK VOLNA ELKERÜLNI

204113/906. Ftv.

Szállítást póthatáridő kihirdetése Kassa állomást illetőleg.

A Rákóczi és bujdosó társai hamvainak hazaszállítása alkalmából rendezendő ünnepek miatt Kassa állomáson beálló rendkívüli forgalmi viszonyokra való tekintettel f. évi október hó 28., 29. és 30-án 3 napi szállítási póthatáridőt fogunk alkalmazni mindazon teherárúkra (élő állatokat kivéve), melyek e napokon Kassa állomásra érkeznek vagy ezt az állomást átmenetben érintik.

Erről érdekelt közlegeinket értesítve utastjuk, hogy a vonatkozó s felettes üzletvezetőségük útján egyidejűleg megküldött hirdetményeket szembeötlő helyen, haladéktalanul függesszék ki.

Az ez intézkedéssel összefüggő különös eljárásra nézve szükséges utastást az érdekelt állomások az üzletvezetőségtől veszik.

Budapesten, 1906. évi október hó 18-án.

A forgalmi főosztály:

Kotányi,
igazgató.

A RENDKÍVÜLI FUVAROZÁSI PÓTHATÁRIDŐT AZÉRT ALKALMAZTÁK, MERT A RÁKÓCZI-ÜNNEP ALKALMÁVAL A MENETRENDEN MEGHIRDETETT SZEMÉLYVONATOKON KÍVÜL MÉG 55 SZEMÉLYVONAT KÖZLEDETT ÉS A TEHERVONATOK HÁTTÉRBE SZORULTAK

értelemben: szigorú biztonsági előírások betartásával közlekedő kormányzati különvonat.) A kopsorók részére az udvari vonat poggyászkocsiját teljesen átalakították és világítással látták el, valamint hozzákapcsolták a küldöttség kocsiját és az áramfejlesztő kocsit. A kocsikat a műszaki kocsihivatalban Jekkelfalussy Zoltán miniszteri tanácsos és Szendrei János október 22-én délben vette át, a vonat este 7 órakor indult Konstantinápolyba, ahova két nap múlva érkezett meg.

Október 20-án arról számolt be a Szegei Napló, hogy „a pályaudvar díszítésének terveit most készíti a városi mérnöki hivatal. Szeged állomás pályaudvarán a peron teteje 12 reflektorral lesz kivilágítva. A peron eleje, a vasszerkezet pedig 1500 darab velencei színes lámpával fog kivilágíttatni. A peron tetejének közepén két méter magas magyar címer és korona fog csillogni, attól jobbra és balra egy méter átmérőjű, gázvilágítású csillagok fénylenek. A pályaudvar gázlámpáit erre az alkalomra leszerelik és részben

207083/906. Cín.

Mérsékelt árú menettértjegyek a Rákóczi-ünnepély alkalmából Kassára utazók számára.

(Előleges értesítésként már közöltettük.)

A f. hó 29-én tartandó Rákóczi-ünnepély alkalmából Kassára és onnan vissza utazók számára vonalainkon (helyi érdekű vasutakkal való forgalomban csupán törshálózatunk beszakadó állomásától kezdve) — a szomszédos forgalmi viszonylatok kivételével — az I. és II. kocsiosztályban az *alsóbb kocsiosztály* menettértkezdvezményt, a III. kocsiosztályban pedig a *felsőbb* menettértkezdvezményt engedélyezzük.

Ezen menettértkezdvezmény úgy személy- mint gyorsvonatokon érvényes, külön személyvonatokon azonban csakis a díjszabásszerű minimális illeték (kilométerenkint 5 korona, vonatnkint azonban legalább 120 korona) biztosítása mellett.

E menettértkezdvezmény az említett napokon *külön igazolás nélkül* igénybe vehető, de csakis azon esetben, ha az utas Kassára utazása alkalmával a visszautazásra szóló menetjegyet is megváltja, és pedig ugyanazon állomásig, a melyről Kassára utazott.

E menettérti utazásra az I. kocsiosztályban az illető vonatnak megfelelő két II. oszt. jegyet, a II. kocsiosztályban az illető vonatnak megfelelő két III. oszt. jegyet, a III. kocsiosztályban pedig egy egész III. oszt. jegyet kell kiszolgáltatni, mely jegyek azonban csakis október hó 27. és 28-iki nap folyamán, valamint 29-én a reggeli órákban Kassára érkező vonatokkal utazók számára adhatók ki és ezen jegyek a visszautazásra október hó 29—31-én érvényesek, olyképen azonban, hogy a visszautazás korábban, mint 29-én délben nem történhetik.

Ugyan e menettértkezdvezmény és határozmányok érvényesek a kassa-oderbergi vasuton át Kassára utazásra is.

E menettérti utazásra szóló jegyek *lebélyegzésre* nézve elrendeljük, hogy az I. és II. osztályban utazásra a fennebbiek szerint kiszolgáltatandó két jegy közül *egyiket*, vagyis a jövőre érvényes jegyet, a keletbélyegzővel való szabályszerű lebélyegzésen kívül megkülönböztetés czéljából a jegy előoldalán a nedves állomásbélyegzővel is lebélyegzzék. Ugyanígy kell lebélyegezni a III. oszt. utasoknak menet-jövet utazásra érvényes jegyét is. A jegyvizsgáló közegek különösen utasítandók, hogy a jövőre szóló jegyeket a menet alkalmával át ne lnykaszák, Kassa állomáson pedig a jegyek megadásé alkalmával ez utóbb említett jegyekre a jegyeket elszedő személyzet fordítson különös gondot, nehogy ezen a visszautazásra még érvényes jegyek az utasoktól elszedessenek. A III. oszt. utasok jegyeit úgy menetnél, mint jövetnél szabályszerűen kell átlyukasztani.

Ez által a f. évi 49. sz. Hiv. Lap-ban 203522/Cína. sz. a. közzétett rendeletünk érvényen kívül helyeztetik.

AZ ÚJ RENDELETBEN MÁR UTAZÁSI KEDVEZMÉNYBEN IS RÉSZESÍTETTÉK A RÁKÓCZI-ÜNNEPÉLYRE KASSÁRA UTAZÓKAT

karvastagságú szabadéggövel és spirális apró éggövel rendezik be azokat. A vasúti hídtól a pályaudvarig 600 méter hosszúságban bengáli tüzek fognak égni.⁴

A pályaudvar bejáratánál, ahol a vonat megérkezik, hat darab, egyenként két méter magas triposzon⁵ üstökben parafin fog égni egy méter magasságú szabad lánggal, ami olyan szép lesz, hogy annál szebbet rendezni már alig lehet. Szép lesz a szatymazi állomás

is. Azt is a szegedi városi mérnökség fogja díszíteni. A szatymazi állomást lámpion és magnézium fény fogja megvilágítani...”

A magyar királyi államvasutak Hivatalos Lapjában október 20-án jelent meg Rákóczi-ünnepre utazók menetjegyének kiszolgáltatásával kapcsolatos rendelet, valamint Kassa állomást érintő áruforgalomra alkalmazott fuvarozási póthatáridő elrendelése. A menetjegyek kiszolgáltatását szabályozó újabb rendelet október 25-én jelent meg a Hivatalos Lapban.

Október 24-én én már nagy ütemben díszítették a szegedi pályaudvart, ahova két vagon díszítőelem is érkezett Budapestről. Október 25-én arról írt a Szegedi Napló, hogy *„már ellenőrizni sem lehet, oly sokan jelentkeztek vidékről a szegedi Rákóczi-ünnepre. Az idő borult pedig s azzal fenyeget, hogy az ünnep teljes sikere megghiúsul. Most már mind egy. A torony alatt valósággal tombol a Rákóczi-láz, a bizottsági teremből állandóan futkosnak...”* A szegedi ünnepet ötszáz tagú bizottság rendezte, akik kis kokárdát viseltek.

Október 28-án nagy terjedelemben számolt be a Szegedi Napló a valóra vált álomról, *„ami fenséges és gyönyörű kép volt, olyan, amelyhez hasonlónak régtől az a város szemtanúja”*. Ebből a részletes beszámolóból csak a vasúttal kapcsolatos eseményeket idézem: *„Szinte surranva, alig észrevehetően robogott be pontban 11 órakor a Szeged állomásra a szent hamvakat hozó vonat, melyet Orsovától Szegedig Stelczel Frigyes államvasúti üzletvezető vezetett.”*⁶ Amint megállt, halotti csendben, néma megilletődéssel nézte a tengernyi közönség azt az udvari poggyászkocsit, melyet teremmé alakítottak át, szépen feldíszítették és vakítóan kilavígtatták. Minden szem ezen a kocsin függött, mindenki közel akart férkőzni, hogy láthassa, hogy leborulhasson előtte. Ekkor játszódott le a peronon a legremesebb tolongás, mely kicsibe múlt, hogy emberéletet nem követelt...

Közvetlenül a mozdony után volt csatol-

va a miniszterek személykocsija. A kormány összes tagjai ott voltak, Wekerle Sándor miniszterelnökkel az élükön. A kormány tagjai a vonat egész itt tartózkodása alatt a kocsiban maradtak...

A következő szalonkocsi Justh Gyula képviselőházi elnöke volt és ott néhány képviselővel foglalt helyet. Azután következett a ravatalos kocsi s több elsőosztályú kocsi a fővárosi sajtó képviselőivel...

Maga a hamvakat szállító kocsi halvány kék selyemmel van bevonva, belül négy villany-luszter ég.⁷ A kocsi közepén vannak elhelyezve II. Rákóczi Ferenc és Zrínyi Ilona sárgaréz koporsói. A koporsót vörös bársony borítja, körös-körül hermelinnel van szegélyezve. A fejedelem ravatalán jogar, kard és korona van elhelyezve, párnára fektetve.

Jobbra Thököly Imre és Rákóczi József koporsói, balra Bercsényi, Eszterházi és Sirbik koporsói fekszenek.

Thököly koporsójára kard, korona és jogar van fektetve, Bercsényi koporsójára forgós-csákó, kard és buzogány. Ettől balra hitvese Csáky Krisztina koporsója pihen...

Szeged állomáson amikor a hamvakat hozó vonat itt tartózkodott, három különvonat robogott keresztül, melyek Orsováról szállították Budapest felé a tetemek átvételénél jelen volt törvényhatósági küldöttségeket s a kormány tagjait. Az első különvonatban kizárólag a megyék és városok küldöttei foglaltak helyet. A második különvonat vitte a Magyar Tudományos Akadémia elnökét, államtitkárokat, püspököket. A harmadik különvonaton utaztak a képviselőház alelnökei, államtitkárok, több főrendiházi tag...

Kevéssel a hamvakat hozó vonat megérkezése után a papság elhelyezkedett a gyászkocsi körül és Várady Árpád püspök megtartotta az abszolúciót.⁸

A rövid szertartás után előlépett Lázár György dr. polgármester, aki lendületes beszéd kíséretében tette le a város koszorúját a fejedelem koporsójára. Ezután a hölgyek

A MAGYAR KIRÁLYI ÁLLAMVASUTAK	
HIVATALOS LAPJA	
54. sz. Budapest. Kétféle a magyar királyi államvasutak igazgatósága saját létszámú szociális kórházának. 1906. november 13.	
Hivatalos rész	TARTALOM.
RENDELETEK.	
222187/906. An. Felsőbb elismerés II. Rákóczi Ferenc és bujdosó társai hamvainak hazaszállítását illetően.	438
204120/906. Es. A 71. sz. utasítás kiigazítása.	438
222555/906. Fia. A vonatbaleset kártalanításának megújítása.	438
222491/906. Fia. A kocsikészítés 15 napos kíméletesebb helyes szerkesztése és pontos feltérképezése.	438

EZÉRT AZ ELISMERÉSÉRT NAGYON MEGDOLGOZTAK A SZAKSZOLGÁLAT VEZETŐI ÉS DOLGOZÓI. TISZTELETTEL GONDOLHATUNK MI IS RÁJUK

tettek le koszorúikat Rákóczi Ferenc és édesanyja Zrínyi Ilona koporsójára. Sorra következtek ezután a koszorút tevő összes hatóságok és küldöttségek...

A peronon kifejezett botrányos jelenetek azzal kezdődtek, hogy a közönség betört az étteremből a peronra vezető ajtót. A pályaudvaron lefolyt rémes jelenetről alig lehet beszámolni. Az a rend, amit előre jeleztek, egy pillanatra sem állott fönn. Ellenben keletkezett olyan tolongás, amely ezer és ezer ember életét veszélyeztette...

Az eredetileg 9000 ember befogadására alkalmas területre 14000 embert bocsátottak be...

A gyászkocsit és az egész vonatot fakorlát választotta el a pályaudvarnak a peron felől eső részétől. Ezen a szűk területen tolongott a közönség folytonos életveszély közepette. Igen sokan a pályaudvar peronjának a tetejére mentek fel, mely leszakadással fenyegetett. Az állomásfőnökség kénytelen volt onnan a közönséget leparancsolni.

A kegyelet ünnepén az az ildomtalanság is megtörtént, hogy a vonat érkezés előtt a vágányok mögül a pályaudvarra szökött csöcselék, mikor a Rákóczi-vonat megérkezett, fölmászott a gyászkocsi tetejére. Ezt a csöcseléket alig lehetett onnan eltávolítani.

A koporsók körül őrt állt negyvennyolcas honvédek és Rákóczi-egyesületi tagok szintén sietve távoztak a pályaudvarról. Egy

HIVATALOS RÉSZ.

RENDELETEK.

222187/906. An.

Felsőbb elismerés II. Rákóczi Ferenc és bujdosó társai hamvainak hazaszállítását alkalmával teljesített kiváló szolgálatokért.

Kereskedelemügyi m. kir. minister úr Ő Nagyméltósága az alábbi rendeletet méltóztatott kiadni:

„Kereskedelemügyi m. k. Minister. 7922/eln. sz.

II. Rákóczi Ferenc és bujdosó társai hamvai hazaszállítása fényes sikerének elérésében kiváló része volt a m. kir. államvasutaknak.

A nemzet kegyeletes ünnepe alkalmából tetemesen megnövekedett forgalmon kívül az államvasutak az ünnepélyek alkalmával 37 különvonatot és 18 másodrendű vonatot bonyolítottak le, példás gondossággal és pontossággal.

Az a fárasztó szolgálat, melyet az államvasutak igazgatósága és különösen annak forgalmi főosztálya, az érdekelt üzletvezetőségek, nemkülönben a külső szolgálat személyzete ezen napok alatt végeztek, a hazafias lelkesedés és odaadó kötelességteljesítés fényes példáját adta. A midőn ezt örömmel megállapítom, szükségét érzem annak, hogy az igazgatóságnak és különösen forgalmi főosztályának, mint az érdekelt üzletvezetőségeknek és a külső személyzet minden egyes tagjának, kik a nehez munkában résztvettek, ezért az odaadó és igazán hazafias, önzetlen munkásságáért legteljesebb elismerésemet és köszönetemet fejezzem ki.

Ezen leiratom az érdekelt személyzet tudomására adandó.

Budapest, 1906. november hó 8-án.

Kossuth.“

Erről az összes személyzetet örömmel értesítve, a magam részéről is köszönetemet és elismerésemet fejezem ki mindazoknak, a kik a magas rendeletben jelzett alkalommal sikeresen közreműködtek.

Budapestben, 1906. évi november hó 9-én.

Ludvig,
elnök.

öreg honvéd majdnem sírva fakadva mondta: Hála Isten, hogy innen megmenekültem. Az állomáson a mentők részére két helységet rendeztek be. A mentőknek, noha a tolongás életveszélyes volt, csak két esetben kellett segítséget nyújtaniuk. Sokan lettek rosszul, de nem kértek orvosi segítséget. Több újságíró került életveszélyes helyzetbe, de szerencsére megmenekültek a komolyabb bajtól...

Éjjel egy órakor megindult Rákóczi vonata. Csendben gördültek kerekei, s alig

hallhatóan siklott ki a vonat az állomásról. Az érkezésnél lefolyt aktus ekkor megismétlődött. A közönség áhítattal köszönt el a szent hamvaktól, a harangok megszólaltak, s mindaddig búgtak, míg a vonat a szegedi határból ki nem ért...

Dorozsmán, bár csak öt percig állt a vonat, lelkes ünnepet rendeztek, Szatymazon és Kisteleken szintén fényes ünnep volt...”

A vonat 8 óra 35 perckor érkezett Budapest Keleti pályaudvarra. A budapesti és a kassai eseményekről a Szegedi Napló október 30-án részletesen beszámolt.

Kossuth Ferenc m. kir. kereskedelemügyi miniszter és Ludvigh Gyula, a MÁV elnökgazgatója a forgalmi szakszolgálat vezetőit és dolgozóit a megnövekedett ünnepi forgalom sikeres lebonyolításáért dicséretben részesítette, ami m. kir. államasutak Hivatalos Lapjában november 17-én jelent meg.

1996-ban ismét megünnepelték Szegeden a kilencven évvel korábbi eseményeket Az évfordulón Szeged önkormányzata és a MÁV Rt. helyi üzletigazgatósága december 21-én 11.30 órakor az állomás peronján felavatta II. Rákóczi Ferenc reliefét és emléktábláját.⁹ Az ünnepségen dr. Szalay István polgármester és Tóth Imre, a MÁV Rt. szegedi igazgatója mondott beszédet. Az avatáson közremű-

AZ EMLÉKTÁBLÁT DR. SZALAY ISTVÁN POLGÁRMESTER ÉS TÓTH IMRE, A MÁV SZEGEDI ÜZLETIGAZGATÓSÁGÁNAK VEZETŐJE LEPLAZTE LE

A RÁKÓCZI-RELIEFET ONTOTT BRONZ BETŰS FEHÉR MÁRVÁNYTÁBLÁRA HELEYZTÉK

ködött a Szeged Városi-MÁV fúvószenekar, Mucsi Géza vezetésével. A dombormű Löffler Béla (1906–1990) alkotása,¹⁰ és azt özvegye, Löffler Klára, született Schönherz Klára adományozta Szeged városának.

A reliefből három darab készült, egy a Kassai Rodostó Ház és a Kassai Szent Erzsébet székesegyház falán, egy pedig Szeged állomás is peronján található. Jogosan megkérdendő, hogy hogyan került a szegedi vasútállomás peronjára a szlovákiai művészek egyik legjelesebbjének alkotása? Kassán 1996. október 18-án koszorúzásokkal, ünnepségekkel, ökümenikus imával emlékeztek meg II. Rákóczi Ferenc hamvai hazahozatalának 90. évfordulójáról. Az ünnepségre Kassa polgármestere dr. Szalay István szegedi polgármester urat is meghívta. A hivatalos városi látogatások protokolljának elmaradhatatlan része Löffler Galéria megtekintése és vizit a város nagyasszonyánál,

Löffler Béla özvegyénél, Löffler Kláránál. Ezen a polgármesteri viziten ajándékozta Szeged városának Löffler Klára a reliefet. A kassai rendezvény szervezői egyébként jól ismerik Szegedet, mert rendszeres résztvevői és előadói a szegedi Értelmiség Nyári Egyetemnek.¹² Dr. Szalay István pedig a „150 éves a magyar vasút” jubileumi ünnepség keretében avatta fel az emléktáblát Szeged állomáson, ahol a hamvakat szállító vonat két órát tartózkodott.

II. Rákóczi Ferenc és bujdosótársai újrateremtésének századik évfordulóját 2006. október 29-én Kassán ünnepelték meg. Az ünnepségre Budapestről nosztalgiavonatot indítottak a kelet-szlovákiai megyeszékhelyre. A vonat Budapest és Kassa között azon az út-

vonalon közlekedett, amelyen a legnagyobb magyar szabadságharcos hamvait szállították. A századfordulós kocsikban korabeli ruhákba öltözött hölgyek várták azt a százötven utast, akik a Nyugati pályaudvaron még a Ferenc József számára készült Királyi Váróteremből indultak a szabadságharcos fejedelem főbb állomásai felé. A hat kocsiból álló szerelvényben Rákóczival kapcsolatos relikviák, zászlók és fényképek is helyet kaptak és étkezőkocsi is volt. A vonatot 424-es sorozatú gőzmozdony továbbította. A vonat először Miskolcon, Rákóczi egykori lakóhelyén állt meg, majd Sárospatak következett, ahova zászlókkal feldíszített állomásra érkezett a vonat, és a vendégeket hagyományörző lovasok fogadták. Az első napi program Sátoraljaújhelyen ért véget, ahol ünnepi színházi előadás volt. Másnap Kassán, a Szent Erzsébet székes-egyház előtt tartott megemlékezésen vettek

A MÁV 424.009 PÁLYASZÁMÚ NOSZTALGIAGŐZÖSE

részt a vonat utasai, majd a kegyelet és a megemlékezés virágait elhelyezték II. Rákóczi Ferenc kassai Rodostó-ház előtt felállított szobránál. A kétnapos utazáson való részvétel 25 ezer forintba került. Minden jegy gazdára talált.¹³

Szegeden a Rákóczi-emléktáblát az állomás felújítása miatt levették, majd 2006. október 27-én újra kihelyezték. Ezen a napon a MÁV Szegedi Területi Központjának vezetői és dolgozói a város kulturális irodájával közösen emlékeztek meg az eseményről. A táblánál Kaposvári Péter, a MÁV területi igazgatója és Kardos János, az önkormányzat oktatási irodavezetője mondott ünnepi beszédet és megkoszorúzták az emléktáblát.¹⁴

JEGYZETEK

¹ 1906 októberében a Szegedi Naplóban megjelent tudósítások:

2-án: Szobrot Rákóczinak. A szoborbizottság megalakulása.

Hová temetik Rákóczit?

3-án: Rákóczi szegedi szobra. Milyen legyen az emlékmű?

Szobrot Rákóczinak! Az október 27-iki ünnep. A szoborbizottság megalakulása.

4-én: A szegedi Rákóczi ünnep.

Az öt koporsó a Széchenyi-téren.

5-én: A szegedi Rákóczi-ünnep.

A koporsók reggelig itt maradnak.

6-án: A szegedi Rákóczi-ünnep.

Szegel hölgyei Zrínyi Ilonának.

7-én: A szegedi Rákóczi-ünnep.

A hölgyek koszorúja.

9-én: A szegedi Rákóczi-ünnep.

A polgármester Budapesten.

Behozzák-e a koporsókat?

10-én: A szegedi Rákóczi-ünnep.

A küldöttség bejelentése.

Folynak az előkészületek.

11-én: A szegyi törvény ellen. Rákóczi és a király.

A szegedi Rákóczi-ünnep. A program teljesen megváltozik. A bujdosók éjjel érkeznek.

12-én: A szegedi Rákóczi-ünnep.

A megváltozott program.

13-án: A szegedi Rákóczi-ünnep. Az előkészületek folytatása.

A Rákóczi-törvény megsemmisítése.

14-én: Rákóczi szobra.

A szegedi Rákóczi-ünnep.

16-án: A szegedi Rákóczi-ünnep.

A végleges program.

Rákóczi lovas szobra. (Kassán.)

17-én: A szegedi Rákóczi-ünnep.

A rendkívüli ülés.

Szobrot Rákóczinak. A szoborbizottság megalakult.

Wekerle a királynál. A Rákóczi-törvényt eltörlik.

Rákóczi szobrára. Felhívás a közönségkéz.

18-án: A szegedi Rákóczi-ünnep. A rendező bizottság ülése.

Rákóczi-ünnep Kisteleken.

19-én: A szegedi Rákóczi-ünnep. Az előkészületek folytatása.

A Rákóczi-szoborbizottság ülése.

Thököly Imre hamvai.

20-án: A Rákóczi-törvény. A megbélyegzést eltörlik. A szegedi Rákóczi-ünnep.

Rákóczi szobrára. Újabb adakozás.

21-én: A szegedi Rákóczi-ünnep. Előkészületek a nagy napra.

A szent hamvak és a peron kivilágítása.

23-án: A Rákóczi hamvait szállító vasúti kocsi.

24-én: Ami a Rákóczi-törvényből hiányzik.

A szegedi Rákóczi-ünnep.

A főispán és a Rákóczi-ünnep.

Rákóczi szobrára.

Sérelem Rákóczi emléke ellen.

25-én: A szegedi Rákóczi-ünnep.

Rákóczi rendjele.

26-án: A katonák és a Rákóczi-ünnep.

A szegedi Rákóczi-ünnep. Az előkészületek folytatása.

Rákóczi szobrára.

27-én: Hazatérőben.

Az ünnep napja. A szent hamvak Szegeden.

A katonaság és a Rákóczi-ünnep.

Szeged Thökölynek.

A Rákóczi vasárnap munkaszünete.

II. Rákóczi Ferenc fogsága.

28-án: A fejedelem hazatért.

Az ünnep és a katonák.

Megjöttek a bujdosók. (Nagy terjedelmű tudósítás.)

Rákóczi szobrára. Újabb adományok.

30-án: Temetés után.

A Rákóczi-törvény

Rákóczi útja. Szegedtől Budapestig. (Részletes budapesti és kassai beszámoló is olvasható)

31-én: Rákóczi sírja.

A szent hamvak veszedelmében.

II. Rákóczi Ferenc sírjánál.

Thököly hamvainak temetése.

² Révai Nagy Lexikona. XVI. kötet. Budapest, 1924. 52.

³ *Szegedi Napló*, 1906. október 4.:

„Október 26-án a város két küldöttje Orsovára utazik s az országos küldöttséggel a tetemek átvételében részt vesz. Október 27-én a város ünnepi díszet ölt s a tetemek Orsován leendő átvételének órájában a város összes harangjai megszólalnak és egy órán át szólnak...”

Ugyanaznap délelőtt 10 óraker a belvárosi templomban ünnepi gyászmise, melyen a város hatósága, közönsége és az összes lakosság részt vesz. Alkalmasság esetén a gyászmise a Klauzál-terén tartatik...

Este hat és fél óraker a város kivilágíttatik...

A templomból az egész közönség, a funkciókat végző római katolikus papság, s az összes hitfelekezet lelkeszei, úgy a városi hatóság vezetése alatt égő fáklák között a Boldogasszony sugárúton a Szeged pályaudvarra vonul s ott a pályatestre felvezető út felső torkolatánál megáll s a tetemetek hozó vonatot bevárja. A menet előtt az egyesített zenekarok haladnak s Rákóczi-korabeli indulókat játszanak.

A vonat 7 óra 50 perckor tarackdörgés, a város összes harangjának zúgása és a Himnusz hangjai között megérkezik. A közönség a vonatot imára térdelve fogadja...

Fél 9 órától 11 óráig a szent tetemeteket a közönség látogatja, mely idő alatt azok mellett 48-as honvédek s a szegedi Rákóczi-egyesület tagjai állnak díszőrséget...

Éjjeli 11 óraker a hatóság s a közönség újból gyülekezik a szent tetemetek körül. Jászai Géza gróf a tetemeteket újból megáldja s búcsúszót intéz.

A vonat a Rákóczi-induló hangjai, tarackdörgés és a harangok zúgása között a pályaudvarról kivonul. A Szeged határában lévő alkalmas őrházaknál a tanyavilág népe őrtüzek és fáklák mellett várja a vonatot s azt imára térdelve fogadja.

A város két kiküldöttje a szent tetemeteket Budapestre kíséri s az ott tartandó isteni tisztelen részt vesz...”

⁴ Bengáli tűz: színes tűzijáték, amely képeket, vagy annak egy részét emeli ki.

⁵ Triposzon üst: három lábbon álló üst.

⁶ Stelczel Frigyes volt az udvari vonat parancsnoka, ne tévesszük össze a mozdonyvezetővel.

⁷ Villany-luszter: csillár.

⁸ Abszolúció: felmentés, feloldás, bűnbocsánat.

⁹ Relief: dombormű. Szeged állomáson a relief emléktáblára van helyezve.

¹⁰ Löffler Béla szobrászművész Kassán született 1906. április 16-án és ott halt meg 1990. február 1-én. Prágában kőfaragást tanult, majd tanulmányait Budapesten folytatta. Hosszabb művészeti tanulmányúton járt Párizsban és Olaszországban. Művészeti pályafutása az 1920-as évek végén kezdődött. Szobrai fém, kő, csontból és üvegből készítette. Az 1960-as évektől restaurálási munkákat is vállalt. 1978-ban Erdemes művész kitüntetést kapott. Plasztikáit Kassán emlékmúzeum őrzi. (Révai Új Lexikona. XIII. kötet. 509.)

¹¹ Löffler Klára, született Schönherz Klára, Schönherz Zoltán testvérhúga. Schönherz Zoltán (1905–1942) a kommunista mozgalom ismert harcosa volt. Részt vett többek között az antifasiszta függetlenségi mozgalom szervezésében, az illegális Szabad Nép szerkesztésében. 1942 júliusában elfogták, katonai bíróság elé állították, október 9-én a Margit körüti katonai fogház udvarán kivégezték. (Új Magyar Lexikon. 6. kötet. Budapest, 1962, Akadémiai Kiadó. 40.)

¹² *Délmagyarország*, 1997. február 10.

¹³ *Népszabadság*, 2006. október 24. és 30.

¹⁴ *Délmagyarország*, 2006. október 28.